

Raport cząstkowy - Migracje z województwa lubelskiego

Zebranie informacji na temat migrantów z danego obszaru stanowi poważny problem, gdyż ich nieobecność zazwyczaj wiąże się z niemożliwością przeprowadzenia z nimi wywiadu kwestionariuszowego. By zbadać skalę, uwarunkowania oraz inne aspekty migracji z województwa lubelskiego pytaliśmy o nieobecnych członków gospodarstw domowych. Należy jednak zaznaczyć, że ta metoda ma pewne ograniczenia. Nie pozwala ona uchwycić osób z gospodarstw, których wszyscy członkowie przenieśli się poza województwo lubelskie. Ponadto dane od osób trzecich mogą być mniej precyzyjne. W naszym badaniu skupiliśmy się na migrantach zarobkowych i edukacyjnych.

1.5.1. Migracje zarobkowe

W co dziesiątym gospodarstwie domowym, w którym przeprowadzono wywiad kwestionariuszowy (10%), przyznano, że wśród stałych członków są osoby nieobecne przez dłuższy czas z powodu pracy (N=297). W kilkudziesięciu okazało się, że nieobecne są dwie osoby, a w kilku trzy, a nawet cztery. W sumie zebrano informacje o 348 osobach nieobecnych w swoim stałym miejscu zamieszkania z powodów zawodowych.

Większość osób nieobecnych z powodu pracy to mężczyźni (61%). Prawie co czwarty (24%) legitymuje się wykształceniem wyższym, a dwie piąte (41%) średnim. Około jedna czwarta migrantów (28%) ma wykształcenie zasadnicze zawodowe, natomiast 7% podstawowe.

Większość migrantów z województwa lubelskiego (57%) jest nieobecna z powodu pracy przez ponad rok (z czego 25% powyżej pięciu lat). Prawie co czwarta nieobecna osoba (23%) jest poza domem krócej niż 3 miesiące, a co piąta (20%) od trzech miesięcy do roku.

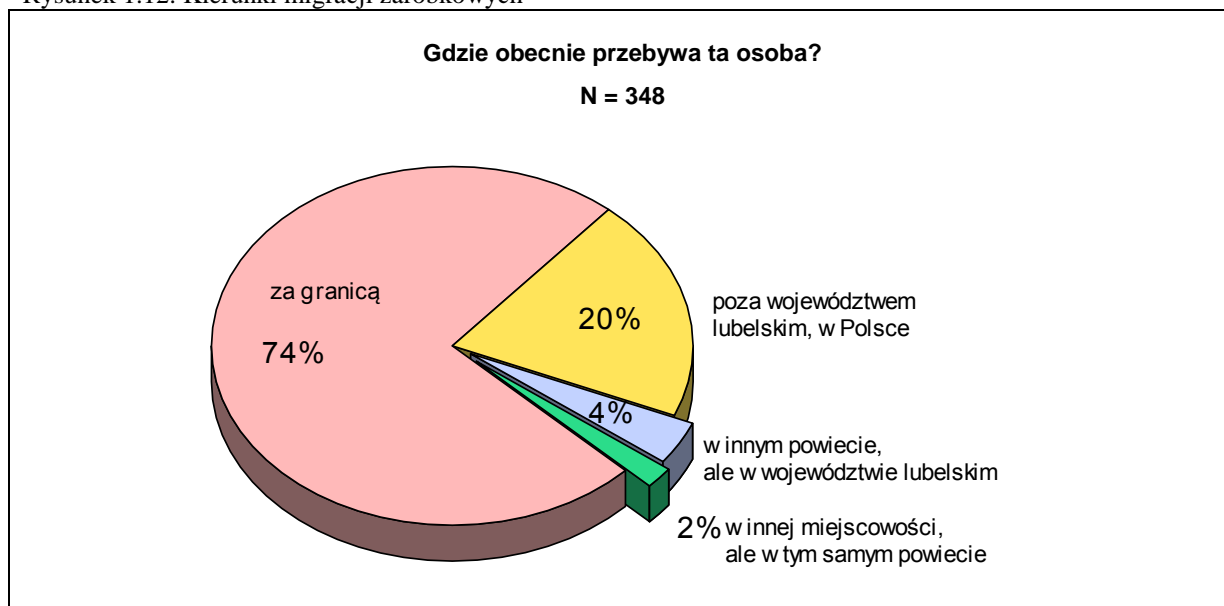
Tabela 1.23. Czas trwania wyjazdu związanego z pracą

Ile trwa nieobecność tej osoby? N=348	%
poniżej 3 miesięcy	23
co najmniej 3 miesiące, ale mniej niż 6miesiący	8
6-12 miesięcy	12
powyżej roku, ale nie dłużej niż 5 lat	32
powyżej 5 lat	25

Pytaliśmy o wszystkich nieobecnych członków gospodarstwa domowego, jeśli ich wyjazd w związku z pracą wiązał się z długotrwałym pobytem poza domem. Okazuje się, że zdecydowana większość migrantów zarobkowych (74%) to migranci pracujący za granicą. Co piąty migrant (20%) pracuje poza województwem lubelskim, w Polsce, a 6% pracuje i czasowo mieszka poza domem, ale w regionie.

Biorąc pod uwagę, że w co dziesiątym gospodarstwie domowym na Lubelszczyźnie są migranci zarobkowi, a trzy czwarte z nich pracuje za granicą, można oszacować, że w mniej więcej w 7% gospodarstw domowych w województwie są osoby pracujące za granicą. Zatem mieszkańcy Lubelszczyzny, jeśli już decydują się na pracę z dala od domu, preferują oferty zagranicznych pracodawców.

Rysunek 1.12. Kierunki migracji zarobkowych

W literaturze najczęściej wskazywanymi motywami migracji są chęć poprawy sytuacji finansowej swojej rodziny i warunki panujące na rynku pracy. Pytając o stopień pokrewieństwa z badanymi, transfery pieniężne i ich aktywność zawodową przed wyjazdem staraliśmy się zweryfikować te dwie hipotezy.

Większość migrantów to dzieci (39%), rodzeństwo (22%) lub partnerzy (22%) osób, z którymi przeprowadzono wywiad. Co siódma osoba (14%) przyznała, że to ojciec, matka, teść lub teściowa jest osobą, która wyjechała w związku z pracą. W przypadku dzieci i rodzeństwa, czyli ponad połowy badanych, migracja niekoniecznie musi być jedną ze strategii gospodarstwa domowego w celu zasilenia budżetu domowego. Natomiast gdy wyjazd dotyczy partnera lub rodzica, czyli w przypadku ponad jednej trzeciej badanych, jest bardzo prawdopodobne, że praca za granicą jest metodą reperowania domowych finansów.

Tabela 1.24. Stopień pokrewieństwa z migrantem zarobkowym

Kim jest ta osoba dla Pana(i)? N=348	%
syn, córka	39
brat, siostra	22
mąż, żona, partner, partnerka	22
ojciec, matka, teść, teściowa	14
inny spokrewniony członek gospodarstwa domowego	2
inny niespokrewniony członek gospodarstwa domowego	1

Według deklaracji ankietowanych mniej więcej połowa migrantów (46%) dostarcza pieniądze na utrzymanie gospodarstwa domowego w Polsce. Ponad połowa (54%) nie dokłada się jednak do domowego budżetu. Powyższe dane potwierdzają, że zarobkowe migracje zagraniczne są nie tylko odpowiedzią na potrzeby finansowe gospodarstw domowych. Jest bardzo prawdopodobne, że decyzje odnośnie wyjazdu są warunkowane także przez sytuację na rynku pracy.

Osoby nieobecne z powodu pracy za granicą bezpośrednio przed wyjazdem były prawie równie często zatrudnione (30%), co bezrobotne (28%). Tak wysoki odsetek bezrobotnych wśród migrantów sugeruje, że migracje są traktowane jako sposób radzenia sobie z bezrobociem. Co piąty migrant (21%) wyjechał zaraz po szkole, studiach lub przed ich ukończeniem. Co dziesiąty (10%) pracował w rodzinnym gospodarstwie rolnym (zazwyczaj własnym).

Tabela 1.25. Aktywność zawodowa przed migracją

Czy bezpośrednio przed wyjazdem ta osoba pracował(a) czy też nie? N=348	%
Tak, był(a) zatrudniony(a) na etacie	30
Tak, pracował(a) na własnym gospodarstwie rolnym	8
Tak, pomagał(a) w rodzinnym gospodarstwie rolnym	2
Tak, inna forma pracy	5
Nie, był(a) bezrobotny(a)	28
Nie, uczył(a) się/ studiował(a)	21
Nie, zajmował(a) się domem, dziećmi	1
Nie pracował(a) z innych powodów	5

Ponad połowa badanych (52%) jest przekonana, że nieobecni członkowie ich gospodarstw domowych odkładają zarobione pieniądze. Zbierają zatem środki, które z czasem mogą zostać skonsumowane lub zainwestowane. Tylko co dziesiąty (10%) uważa, że migranci z ich gospodarstwa domowego nie odkładają zarobionych pieniędzy. Prawie dwie piąte badanych (38%) nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

Tabela 1.26. Oszczędności migrantów zarobkowych

Czy ta osoba odkłada zarobione pieniądze? N=348	%
Tak, na określony cel	44
Tak, ale nie są przeznaczone na określony cel	8
Nie odkłada zarobionych pieniędzy	10
Nie wiem	38

Migranci z regionu stanowią kapitał ludzki, który może przyczynić się do jego rozwoju, jeśli ich nieobecność jest czasowa i osoby te wrócą. Jednak opinie badanych dotyczące prawdopodobieństwa powrotu nieobecnych członków rodzin są podzielone. Tyle samo badanych było przekonanych, że nieobecni członkowie gospodarstwa domowego zamierzają wrócić w ciągu roku do domu, co tych którzy uważali, że jest to nierealne (40%). Co piąty (20%) nie był pewien planów swoich najbliższych.

1.5.2. Migracje edukacyjne i mobilność związana z nauką

Mniej więcej w co szesnastym gospodarstwie domowym (6%) zadeklarowano, że ktoś z jego członków jest nieobecny w domu od dłuższego czasu z powodu nauki. W kilkudziesięciu gospodarstwach takich osób było dwie, a w kilku trzy. W sumie zebrano informacje o 226 osobach mieszkających poza domem w związku ze swoją edukacją. W tej grupie migrantów przeważały kobiety (57%) nad mężczyznami (43%). W zdecydowanej większości przypadków (80%) były to dzieci respondentów. Natomiast prawie co piąty badany (18%) był bratem bądź siostrą migranta edukacyjnego. W bardzo niewielkiej liczbie przypadków informacje o nieobecnej osobie podawał inny członek gospodarstwa domowego.

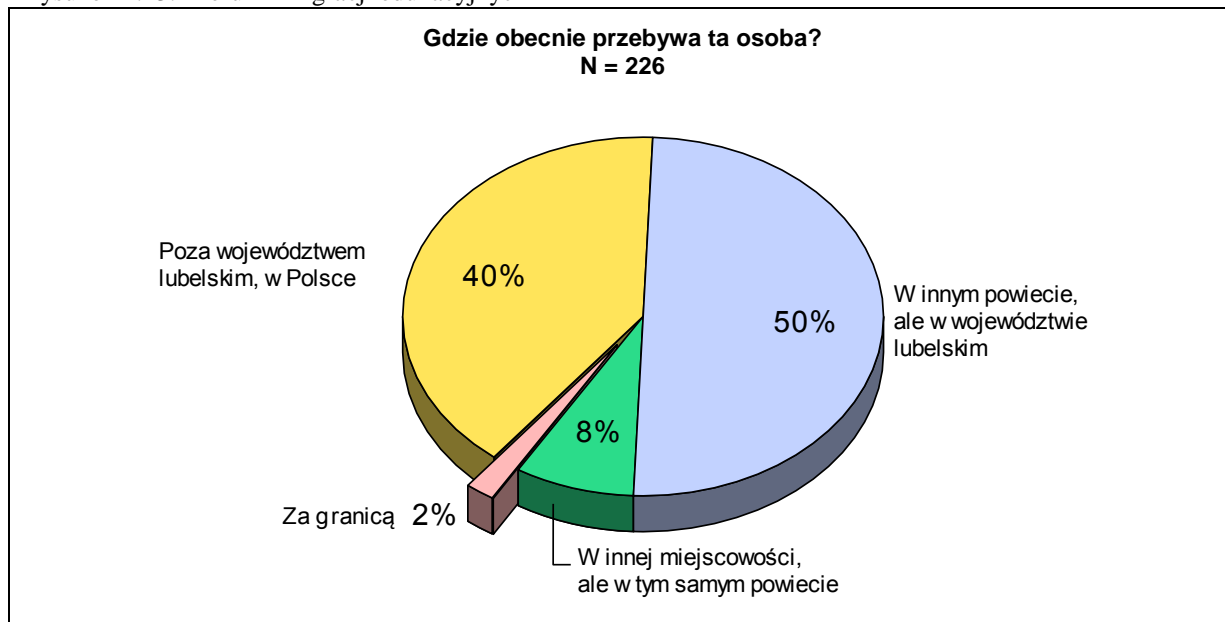
Zdecydowana większość migracji była wynikiem studiowania na wyższej uczelni (83%). Co czternasty migrant edukacyjny był poza domem w związku z nauką w liceum (7%) bądź technikum (również 7%). Pozostali nieliczni migranci edukacyjni uczyli się w zasadniczych szkołach zawodowych, szkołach pomaturalnych, i innych ośrodkach kształcenia (po 1%).

Tabela 1.27. Typy szkół, do których uczęszczają migranci edukacyjni

Proszę powiedzieć do jakiego rodzaju/typu szkoły uczęszcza ta osoba? N=226	%
Szkoła wyższa, uczelnia	83
Liceum ogólnokształcące bądź profilowane	7
Technikum	7
Zasadnicza szkoła zawodowa	1
Szkoła pomaturalna, policealna	1
Inny ośrodek kształcenia	1

Mobilność związana z nauką wiąże się w dużej mierze z migracjami wewnętrznymi. Połowa z tych osób (50%) kształci się w innym powiecie województwa lubelskiego, natomiast dwie piąte (40%) w innym województwie w Polsce. Co dwunasty (8%) przeniósł się tylko do innej miejscowości w tym samym powiecie, a bardzo niewielki odsetek uczy się za granicą (2%). Warto podkreślić, że prawie połowa migrantów edukacyjnych studiujących na wyższych uczelniach zdobywa wykształcenie poza województwem lubelskim (47%).

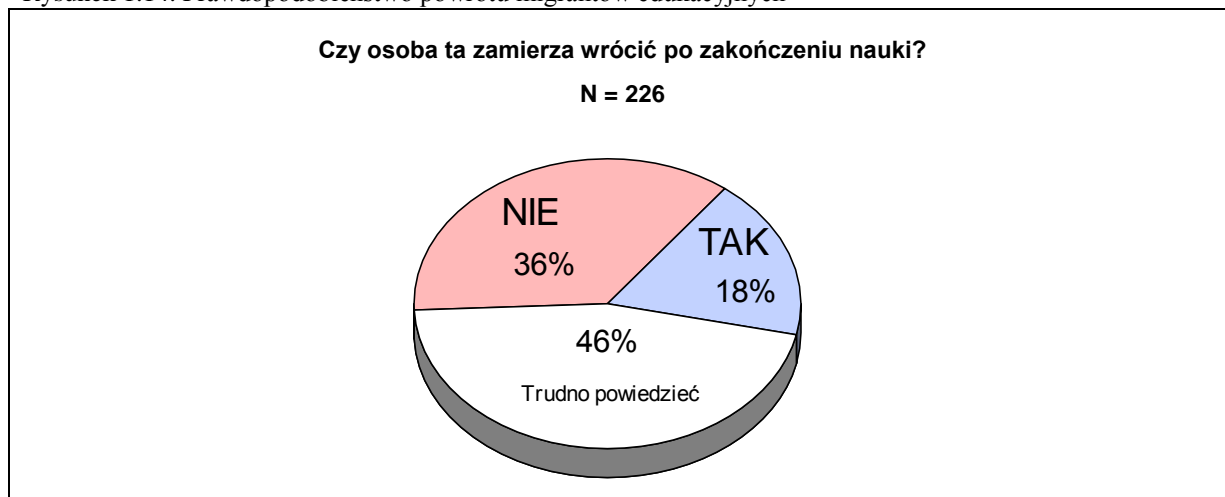
Rysunek 1.13. Kierunki migracji edukacyjnych

Niemal połowa nieobecnych członków gospodarstw domowych w związku z nauką (48%) mieszka poza domem ponad rok, ale krócej niż 5 lat, a ponad jedna czwarta (28%) poniżej 6 miesięcy. Prawie co piąty (18%) przebywa poza domem od pół roku do roku. Stosunkowo mało z tych osób (6%) jest już nieobecnych ponad 5 lat.

Badani są dość sceptyczni odnośnie szans na powrót nieobecnych członków rodzin po zakończeniu nauki. Ankietowani członkowie rodzin byli z reguły niepewni co do ich planów odnośnie powrotu do domu rodzinnego (46%). Natomiast co trzeci nieobecny (36%) był określany jako osoba, która już nie wróci. Tylko co piąty badany był przekonany, że nieobecny członek gospodarstwa (18%) wróci po zakończeniu nauki.

Rysunek 1.14. Prawdopodobieństwo powrotu migrantów edukacyjnych

Opinie o braku szans na powrót w rodzinne strony były dwa razy częściej wyrażane w stosunku do osób, które studiują na wyższych uczelniach niż w innych typach szkół i instytucji. Takie przekonanie dwa razy częściej wyrażają również bliscy osób kształcących się poza województwem lubelskim. Powyższe dane potwierdzają tezę o zagrożeniu wynikającym z odpływu z regionu młodych, dobrze wykształconych ludzi.

Tabela 1.28. Prawdopodobieństwo powrotu dla poszczególnych grup migrantów

Czy osoba ta zamierza wrócić po zakończeniu nauki? N=226	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Osoba nieobecna uczęszcza do szkoły wyższej	11	40	49
Osoba nieobecna uczęszcza do innej instytucji	50	20	30
Osoba nieobecna uczy się w województwie lubelskim	25	25	50
Osoba nieobecna uczy się poza województwem lubelskim, w Polsce	8	51	41

Mobilność edukacyjna jest ważnym elementem dla rozwoju regionalnego, a w szczególności dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy (Parlament Europejski, 2006). Jednak kapitał ten może zaowocować jedynie, jeśli osoby wykształcone pozostaną w województwie lubelskim lub do niego powrócą. Tymczasem dane wskazują, że duża część tych zasobów jest tracona w efekcie migracji, a szanse na powrót dużej części najlepiej wykształconych są małe.